

Nico de Lange breekt lans voor mannelijke incestslachtoffers

“Dit is voor een vent niet iets om mee te koop te lopen”

BEUSICHEM - “Voor mannelijke slachtoffers van incest en seksueel geweld is er weinig toegankelijk materiaal op dit gebied. Het meest recente is nogal wetenschappelijk van aard. Voor vrouwen is er vanuit de feministische hoek heel veel over incest geschreven. De haast radicale keuze voor de vrouw in deze literatuur en - soms ook - de hulpverlening heeft er mede toe bijgedragen dat de man meestal als dader wordt afgeschilderd, terwijl er ook jongens de dupe van zijn. Ik geef toe dat het mede daardoor knap lastig is om de man als slachtoffer te thematiseren.”

Nico de Lange, protestants predikant in Beusichem-Zoelmond, verdiepte zich in het verschijnsel incest en stelde vast dat het voor jongens en mannen op latere leeftijd een taboe is om er over te beginnen. Het past volgens hem niet in het beeld dat de maatschappij van mannen heeft en vaak ook niet bij het beeld dat ze van zichzelf hebben.

“Geen mens is honderd procent slecht. Dat maakt het verwarrend voor omstanders, maar vooral ook voor het slachtoffer. Spreken over incestervaringen is een zeer complexe aangelegenheid. Een kind wil genegenheid en rust en koste wat het kost de harmonie in zijn gezin niet in gevaar brengen. Als je er als slachtoffer mee naar buiten komt, dan moet je heel veel overwinnen. Zullen ze je niet als mietje zien? Angst voor het negatieve beeld dat mannen in het algemeen vaak hebben van slachtoffers wordt versterkt. Kortom, het maatschappelijk verwachtingspatroon ten aanzien van mannen werkt veelal niet in het voordeel van het slachtoffer. Het is belangrijk om er het juiste moment voor te kiezen.”

Machtsmisbruik

De diverse - Nederlandstalige - bronnen die er zijn over dit probleem houden het er op dat 10 à 25 procent van de meisjes ermee te maken krijgt, en 5 tot 15 procent van de jongens. Zo houdt een boek van Ruard Ganzevoort het op zo'n 10 procent ('Reconstructies', 2001). Het rapport 'Huiselijk Geweld' van het ministerie van justitie gaat uit van 13 procent. De verschillen hangen samen met de wijze van definiëren en de onderzoeksmethode. De cijfers zijn in ieder geval lager als je je beperkt tot puur seksueel geweld en hoger als je er verbaal of communicatief geweld ook toe rekent.

“Voor mij gaat het er in de gehanteerde definitie om dat incest een vorm van machtsmisbruik is, geen uit de hand gelopen seksueel spel, want dat laatste veronderstelt gelijkwaardigheid en dat is bij incest zeker niet het geval.”

De Lange is niet zo gelukkig met de verhalen die op internet terechtkomen, waarin daders met naam en toenaam genoemd worden en gevoelens van slachtoffers de vrije loop krijgen. Het is voor hem wel een schreeuw om hulp: 'bevestig mij in Godsnaam'.

“De ervaring leert dat de omgeving daar vaak heel negatief op reageert. Mijn boek gaat een ingetogener weg, en is daarmee niet alleen voor de mannelijke slachtoffers zelf van belang, maar ook voor hulpverleners, vooral in het kerkelijke veld, omdat die er regelmatig mee te maken krijgen maar er niet altijd mee overweg kunnen.”

Negatief zelfbeeld

“Ik wil de dynamiek beschrijven van de gevolgen van het trauma en die van de overlevingsstrategie die een kind ontwikkelt: hoe ingewikkeld het is als je met je verleden aan de slag gaat. Als kind ben je je niet bewust van wat je je laat gebeuren, maar als je als volwassene dat wel wordt dan kan je volledig in verwarring geraken, in een crisis zelfs. Slachtoffers, ook mannen, ontwikkelen vaak een negatief zelfbeeld. Dat wil je maskeren, er ontstaat ter compensatie een hang naar perfectionisme op gebied van studie, sport of muziek. Ik schat overigens de kans dat mannen seksueel misbruik verdringen hoger in dan die bij vrouwen. Onze cultuur bepaalt dat mannen zich niet moeten aanstellen; als man moet je seks juist lekker of stoer vinden. Als jongen heb je ook te maken met codes tussen mannen onderling. Jongens willen elkaar overtroeven, terreinwinst maken. Het feit dat je als jongen je ervaringen niet als negatief mag zien, weerhoudt jongens ervan naar buiten te treden. Dat is ook de reden dat wetenschappers denken dat er in werkelijkheid meer mannelijke slachtoffers zijn dan tot nu toe bekend. Dit beeld wordt versterkt door de ervaringen bij werkgroepen als ‘Godsdienst en Incest’. Daar komen weinig mannen op af. Zelf ben ik voorstander van gemengde groepen, juist ook om dat idee van de man in de rol van dader te doorbreken. Maar nogmaals: dit is voor een vent niet iets om mee te koop te lopen.”

Belemmerend

Volgens De Lange heeft een godsdienstige achtergrond geen effect op het vóórkomen van incest, het kan wel effect hebben op het verwerkingsproces.

“Godsdienst werkt belemmerend om je verhaal te kunnen vertellen. De omgeving weert het verhaal nogal eens af door het te zien als opstand tegen je ouders; je moet immers je vader en moeder eren. Niet zelden ook ziet men het als opstand tegen God. Met name in behoudende kringen zijn de circuits daaromtrent vrij strak. In de tweede plaats werkt een traditioneel bepaald godsbeeld soms mee aan een negatief zelfbeeld, waardoor je opgescheept raakt met een groter schuldgevoel, dat buiten de religieuze sfeer niet zo makkelijk te verteren is. Religie kan in dit verband ballast zijn. Het hangt ervan af welke rol godsdienst en het godsbeeld in het leven van het slachtoffer speelt. De cijfers zeggen overigens niets over een verband tussen incest en de religieuze overtuiging, wat wel een poos is verondersteld met betrekking tot de reformatorische kringen, net zo min als depressie gekoppeld kan worden aan een bevindelijke geloofsovertuiging. Cijfers zeggen wél iets over een verband met een gesloten sociale context waarin het slachtoffer verkeert of heeft verkeerd.”

Het boek van De Lange is geschreven als een drieluik. Men zou het kunnen gebruiken als richtsnoer in plaats van het protocol dat naar aanleiding van het kerkelijke rapport ‘Geschonden lichaam’ (1999) nog steeds moet verschijnen. Het middengedeelte bevat de langste teksten: waar krijgt een slachtoffer mee te maken als die aan de slag gaat met zijn trauma? Het linkerpaneel - dat in het boek in kaders is geplaatst - bestaat uit fragmentarische introspecties met emotioneel geladen woorden, beelden en droomfragmenten. Het derde luik vormt een theologische zoektocht naar bevrijding aan de hand van zeven bijbelverhalen: het scheppingsverhaal, de zondvloed, Abraham die uit Ur vertrekt, de uittocht uit Egypte, de genezing van de verlamde, de storm op het meer en een verschijningsverhaal van Jezus. De Lange zocht voor zijn boek liever naar bevrijdingsverhalen dan naar slachtofferstory’s. Er zijn er in dit verband niet zo veel van de laatste: het verhaal van Jozef als voorbeeld van een mannelijk slachtoffer; de geschiedenis van Tamar en haar halfbroer en een verhaal uit Richteren van de vrouw van een leviet voor vrouwelijke slachtoffers.

Mythe

Met 'Duister baken' wil de schrijver, die ook werkzaam is als personal coach, niet alleen een dialoog aangaan met de bijbelse traditie om zo aan collega's en andere hulpverleners duidelijk maken wat er in slachtoffers van seksueel geweld omgaat. Hij stelt ook dat bevrijding niet vanzelfsprekend is en om deskundige begeleiding vraagt.

"Als ik kijk naar het Exodusverhaal dan valt op dat het zo lang duurt voordat het volk in de gaten heeft dat het slachtoffer is van onderdrukking. Dat is ook kenmerkend voor een incestsituatie. Er is vaak sprake van een ingewikkeld soort wederzijdse afhankelijkheid en goedkeuring. Ik denk in dit verband aan Marc Dutroux die gekust werd door zijn slachtoffers omdat ze dachten dat hij hen bevrijd had. Wat ik enerzijds de slachtoffers wil meegeven is dat er altijd een kans is om er uit te komen. De vraag is anderzijds: ben je bereid om uit een gesloten systeem te stappen? Heb je het lef om jezelf te bevrijden of te laten bevrijden? Uit ervaring weet ik dat je dat niet vanzelfsprekend alleen lukt. Er is namelijk ook een andere kant: als je hiervoor kiest dan verlies je ook iets: de mythe van de geborgenheid, van de onschuld wellicht."

'Duister baken' (80 pagina's) van Nico de Lange is een uitgave van Narratio: ISBN 90 5263 268 5, het kost 9 euro.